

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת וארא תשע"ג לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תשל"ט

בסעודה שלישית

שבת התועדות לתלמידי ישיבתנו הק' – בעיר לעיקוואד יצ"ו

האלקים ולהקריב לפניו קרבנות, תיכף ומיד, ללא כל הכנות מוקדמות, ואפילו כאשר שקועים בתועבותיה של מצרים וקשורים עדיין לארציות 'בארץ'. מסביר לו משה, כי לא זו דרכם של ישראל, אלא תחילה יש להתרחק מתועבות מצרים ולהיטהר מן הענינים הארציים, ורק אז אפשר לעבוד את השם יתברך ולזבוח לפניו. לפני הקרבן דרושה תשובה והתרחקות מן הרע.

ולבאר הדברים ביתר ביאור, הן אמת שכל ישראל אפילו הפחות שבפחותים חייב לקיים כל מצות התורה, באיזה מצב שהוא נמצא, וכמו כן בכל מקום שהוא עומד, וגם אם נפשו מטונפת ועומד במקום ערות הארץ. ולכן כשנתן הקב"ה תורה לישראל, היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו (זבחים קטז.), להורות כי מצות ה' צריכין לקיים בכל מקום נדח בעולם. וגם כל דיבור ודיבור שיצא מפי הגבורה נחלק לשבעים לשונות (שבת פח.), ואחר כך גם הואיל משה באר את התורה הזאת (דברים א-ה), בשבעים לשון (רש"י שם), כי יש לכם לקיים התורה גם בהיותו מסתובב בין כל אומה ולשון.

מכ"ל מקום איכות חשיבות המצוה תלויה באיזה אופן שהאדם מקיימה, וכל מצוה דלאו איהו בדחילו ורחימו לא פרחית לעילא. וכל מה שמוסיף האדם קדושה וטהרה, גם מצותיו מתעלים יותר. ואינו דומה התורה ותפלה של נפש צדיק שגופו מקודש ומזוכך,

והבאתי אתכם אל הארץ וגו', ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' (ו-ח). ובאור החיים הק' כתב, קשה כי דברי א-ל עליון דברו טהור הוא, כי יוצאי מצרים הם הנכנסים לארץ דכתיב והבאתי אתכם אל הארץ, ולא מצינו שכן היה, אלא את בניהם הביא שמה, אבל כל דור יוצאי מצרים מבין עשרים שנה נפלו פגריהם במדבר. ותוגדל הקושיא למה שאמרנו שנשבע ה' על כל הדברים באומרו 'לכן', ואמרו ז"ל (שמו"ר ו-ד) אין לכן אלא לשון שבועה ע"כ. - ובבעל הטורים כתב מורשה ב' במסורה, ונתתי אותה לכם מורשה, ואידך תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב (דברים לג-ד). וצריך ביאור המשך הכתובים.

ונראה דהנה להלן בפרשה (ח-כא) נאמר, ויקרא פרעה אל משה ולאהרן ויאמר, לכו זבחו לאלקיכם בארץ, ויאמר משה לא נכון לעשות כן וגו', דרך שלשת ימים נלך במדבר וזבחנו לה' אלקינו. ויש להבין הלא באמת עשו לבסוף כדברי פרעה, שהקריבו את קרבן הפסח בעודם במצרים, וכמו שנצטוו (יב-ג) בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית, וכאן אמרו שלא נכון לעשות כן.

וייש לומר דהנה בשם משמואל כתב בשם הגה"ק בעל אבני נזר לבאר מה שאמרו לפרעה לא נכון לעשות כן. כי לפי תפיסתו והבנתו של פרעה אפשר לעבוד את

שמצינו ביעקב שקיפל הקב"ה את כל ארץ ישראל והניחו תחתיו, כך היה הענין בזה, שמעת צאתם מארץ מצרים אזי בכל מקום שהיה חנייתם, היה שם כל עשר קדושות של ארץ ישראל, והיו שורים במחנה לזיה, ומקום המשכן היה ממש מקום המקדש. וכל הקדושה שמקומה לשרות במקום בית המקדש, היה שם במקום שהוקם המשכן, ולכן הקריבו שם קרבנות, ולא זו בלבד שבמקום חנייתם היה שם כל קדושת ארץ ישראל, אלא גם בעת נסעם נסע ארץ ישראל עמהם, וכל הקדושה של ארץ ישראל ע"ש.

וזהו שאמר ה' על ארץ ישראל ונתתי אותה לכם מורשה, לא רק כאשר יושבים על ארצה, אלא תורה צוה לנו משה, בקדושת התורה יש לנו הכח להמשיך קדושת 'מורשה' זו 'לקהלת יעקב', בכל מקום שישראל נקהלים, יכולים להמשיך שם קדושת ארץ ישראל, וכמו שהיה לישראל במדבר. ואם כן שפיר נתקיים גם ליוצאי מצרים הבטחת ה' והבאתי אתכם אל הארץ, והיינו באוירא דארץ ישראל וקדושתה שהיה להם גם בשוכנם במדבר.

ולפי זה יש לומר דכמו כן כאשר היו ישראל במצרים ונצטוו לשחוט שם את הפסח ולאכלו, המשיכו לשם קדושת ארץ ישראל בבתיהם, ושחיטת הפסח ואכילתו היה באוירא דארץ ישראל. ולכל זה זכו בקדושת התורה שנצטוו אז פרשת החודש הזה לכם, אשר בתוכו כלול עשרים מצות, ובקדושה זו זכו להמשיך שם קדושת הארץ. ולכן מתחלה כאשר אמר להם פרעה לכו זבחו בארץ, שפיר השיבו לו כי לא נכון לעשות כן, שאי אפשר להם להתרומם בטומאת ערות הארץ, והם צריכין ללכת אל המדבר להקריב קרבן ה'. אבל אחר שקיבלו ממש מצות הפסח, בקדושת התורה המשיכו שם קדושת ארץ ישראל, ושפיר היו יכולין להקריב גם שם הקרבנות.

ולקדושה זו אנו זוכין בעת שאנו יושבים בבתי כנסיות ובתי מדרשות, וכמו שדרשו (מגילה כט.). ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם (יחזקאל יא-טז), אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל ע"ש. הרי לנו כי יש בהם מעין קדושת המקדש. וכן אמרו (ברכות ח.) אמרו ליה לרבי יוחנן איכא סבי בבבל, תמה ואמר למען ירבו

לאדם פשוט שמלוכלך בחטא ופשע. וכמו כן בהזמן, ישנם זמנים קדושים, שבתות וימים טובים, שהעבודה בהם נעלה יותר, ואינו דומה תפלה של שבת ויום טוב לתפלה של יום חול. ולכן חייב אדם לקבל פני רבו בהם, ובשבת וראש חודש איבעי למיזל (ראש השנה טז.). וכמו כן המצות מתעלה בקדושת המקום, וכמבואר ברמב"ן (ויקרא יח-כה) כי עיקר כל המצות הם ליושבים בארץ ה', כי בחוץ לארץ, אף על פי שהכל לשם הנכבד, אין טהרה בה שלימה בעבור המשרתים המושלים עליה וכו' ע"ש. והכהן גדול הנפש היותר קדוש, כאשר נכנס ביום הקדוש, למקום המקודש ביותר, היתה אז העבודה הנעלית ביותר מכל העבודות.

ולכן כאשר אמר פרעה, לכו זבחו לאלקיכם בארץ מצרים, השיב משה לא נכון לעשות כן, אנחנו נמצאים במ"ט שערי טומאה, ועוד גם זאת במקום טמא ערות הארץ, מהו חשובה ערך עבודה כזו כאשר אנו מסובבים בטומאה מכל הצדדים, אנו צריכים לצאת מכאן ללכת למדבר שממה על כמה ימים, ואז נוכל לזבוח שם לה' אלקינו.

אמנם גם אם נמצא האדם במקום טומאת ארץ העמים, יוכל האדם על ידי קדושת התורה, להמשיך אוירא דארץ ישראל במקום שהוא נמצא. וכמו שמצינו ביעקב אבינו, עמוד התורה, שזכה להמשיך קדושת המקדש שלא במקומה, וכאשר יהיב דעתיה למהדר, קפצה לו הארץ (חולין צא.). וכן הראה לו ה' בחלומו, הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה (בראשית כח-ג), וברש"י קיפל הקדוש ברוך הוא כל ארץ ישראל תחתיו (חולין צא.), להורות לו כי בידו להמשיך קדושת הארץ תחתיו בכל מקום שהוא נמצא. (ועיין בחתם סופר פ' ראה עה"פ לא תוכל).

ובערבי נחל (פ' שלח דרוש א') כתב, דמבואר בזה"ק (ח"ב קמ:) ובכתבי האריז"ל שהקשו, הלא נודע שאיסור קדשים בחוץ חייבין עליו כרת, עבור כי אין מקום להקריב קרבן אם לא בבית המקדש שעומד בארץ ישראל, ושם עשר קדושות המבוארים בכלים (כלים א-ו), אבל חוץ לארץ אינו סובל קדושת הקרבת הקרבן, ואם כן איך בכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר בחוץ לארץ הקריבו קרבנות אצל המשכן. ותירצו, שכמו

כגמל היה, ואמרו (סנהדרין נט): שאלמלא לא נתקלל הנחש היו מפשילין לו רצועה מתחת זנבו, ומוציא בו עפר לגינתו ולחורבתו ע"ש. וכאשר נתקלל על גחונך תלך (ג-ד), ירדו מלאכי השרת וקצצו ידיו ורגליו (ב"ר כה). ואם כן מתחלה היה הנחש גדול, ולכן קראו לפרעה גלגול הנחש הקדמוני, התנים הגדול.

ובעשרה מאמרות להרמ"ע (מאמר צבאות ה' ח"א פרק יג) כתב, דנשמת משה רבינו היתה תלויה בקנה של אדם הראשון, ולא נהנה מאכילת עץ הדעת בושט, והקנה שמשמש להקול לא נפגם מהאכילה. אמנם כתב שם (פרק יט) דגם בהקנה היה פגם קצת, שהיה לו לצעוק שלא יאכלו מהעץ הדעת, ולכן נענש משה שגלה לכוש וברח למדין כדין ההורג נפש בשגגה שגולה, שאם היה מוחה יתכן שלא היה אדם חוטא ולא היה מת, והוא גרם המיתה ע"ש.

והנה פגם זה בהקנה היה רק בשב ואל תעשה, אבל באמת גם בקום ועשה היה פגם, במה שהשיב אדם הראשון לה' אחר שחטא, האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל (ג-יב), שהתחיל להצטדק על חטאיו שהוא לא אשם בדבר אלא אשתו. וזה דרכן של בני אדם כאשר מותחין עליו ביקורת על מה שעשה, למה לא מתעלה בתורה ועבודה, יש לו מוכן כמה תירוצים, להטיל האשמה על אביו ואמו ורבותיו וחבריו, אבל הוא עצמו נקי. ועל זה אומר הנביא (ירמיה ב-לה) הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי. ואיתא בירושלמי (תענית ב-ו) כאשר עשו ישראל תשובה בימי שמואל, ויאמרו שם חטאנו לה' (שמואל א ז-ה), אמר שמואל, רבון העולמים כלום אתה דן את האדם אלא על שהוא אומר לפניך לא חטאתי וכו', ואלו אומרים לפניך חטאנו ע"כ.

ובגמרא (עבודה זרה ה.) אמרו בזה עוד, שאדם הראשון כפוי טובה היה, שאמר האשה אשר נתת עמדי [לשון גנאי הוא, שתלה הקלוקל במתנתו של מקום, והוא עשאה לו לעזר]. ואמר משה לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה, דכתיב (במדבר כא-ה) ונפשנו קצה בלחם הקלוקל, בני כפויי טובה דכתיב האשה אשר נתת עמדי ע"כ. וכן אמרו (ב"ר לה-ט) וירד ה' לראות וגו' אשר בנו 'בני האדם' (בראשית יא-ה), מה תלמוד לומר, וכי בני חמורים וגמלים היו, אלא בני אדם הראשון שכפר

ימיכם וימי בניכם על האדמה כתיב (דברים יא-כא), אבל בחוצה לארץ לא. כיון דאמרי ליה מקדמי ומחשכי לבי כנישתא, אמר היינו דאהני להו כדאמר רבי יהושע בן לוי לבניה קדימו וחשיכו ועיילו לבי כנישתא כי היכי דתורכו חיי ע"כ. הרי לנו כי יושבי בית המדרש המה כיושבי באוירא דארץ ישראל.

*

ויאמר ה' אל משה, אמור אל אהרן קח מטך ונטה ירך על מימי מצרים וגו' (ז-ט). וברש"י לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדעים, ולקה על ידי אהרן (שמו"ר ט-י) ע"כ. ולהלן בפרשה, ויאמר ה' אל משה, אמור אל אהרן נטה את מטך והך את עפר הארץ וגו' (ח-יב). וברש"י לא היה העפר כדאי ללקות על ידי משה, לפי שהגין עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול (ב-יב), ולקה על ידי אהרן (שמו"ר י-י) ע"כ. ויש להבין הלא במכות אלו נתגדל שמו של הקב"ה במצרים, ולמה לא נעשו על ידי משה כשאר המכות, בשביל טעם חלוש שנהנה פעם מהמים ומהעפר, ואין לו להכות במטהו על דומם.

ונראה דהנה האר"י ז"ל (בשער הפסוקים פ' שמות) כתב, כי בחטא אדם הראשון בעץ הדעת נפגמו כל הנשמות שהיו תלויות בו, ושוב נתגלגלו כדי לצרפם וללבנם בדור המבול, וגם אז השחיתו את דרכם, ושוב נתגלגלו בדור ההפלגה ונכשלו, ושוב אחר זה באנשי סדום, וגם אז קלקלו, עד שהתגלגלו בבני ישראל במצרים, ושם נזדככו עד שזכו לקבל התורה. וכמו שנענשו במים בדור המבול, גם כעת נגזר עליהם (שמות א-כב) כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו. וכנגד מה שחטאו בדור הפלגה, הבה נלבנה לבנים וגו', הבה נבנה לנו עיר ומגדל וגו' (בראשית יא-ג), נענשו במצרים בחומר ובלבנים, ויבן ערי מסכנות לפרעה (א-א). ולכן נגאלו על ידי משה שהיה מהחלק הטוב של אדם הראשון שלא נפגם ע"ש.

ובש"י הק' (פ' שמות) הוסיף, דלכן נשתעבדו ישראל אצל פרעה דייקא, כי פרעה הוא הנחש הקדמוני שהחטיא את כל הנשמות אלו בעץ הדעת (וזהו חדש קלח): ולכן נאמר עליו, הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול (יחזקאל כט-ג) ע"ש. ונראה דלכן קראוהו התנים 'הגדול', דאיתא במדרש (ב"ר יט-א) דנחש הקדמוני

צופרי, ער קומט אין שול און זאגט ברכות השחר. אין ברכות השחר אליין, רעכנט ער אויס פופצן טובות וואס דער אייבערשטער האט געטוהן מיט אים פון ווען ער איז אויפגעשטאנען צופרי ביז ער קומט אן אין ביהמ"ד. ער האט געעפענט די אויגן, געלעגן ווי א מת בשעת ער איז געשלאפן, שינה איז אהר מששים במיתה. דער באשעפער האט אים געהאלפן ער האט געקענט אויפשטיין צופרי און זיך געעפענט די אויגן, וויפיל מענטשן וואס ליגן אויפן בעט און זיי האבן געוואלט אויפשטיין און זיי האבן נישט געקענט, די אויגן האבן זיך נישט געעפענט פאר זיי. און ב"ה דו האסט נישט קיין סטראק, און מ'איז נישט פארלאזירט, מ'קען אראפגיין, ער קען באוועגן די הענט, ער קען אראפטרעטן אויף די ערד, דער אייבערשטער האט אים געגעבן א רעקל וואס ער קען אנטוהן. זוקף כפופים, מתיר אסורים, די אלע ברכות וואס מ'רעכענט אויס נאכדעם. דער באשעפער האט אים געגעבן כבודיגע קליידער, ער האט א הוט וואס אנצוטוהן, ער האט א חגורה וואס אנצוטוהן, אויף יעדע זאך דארף מען עקסטער א ברכה צו דאנקן דעם אייבערשטן, כדי א איד זאל זיך מתבונן זיין וויפיל חסד השם דער אייבערשטער טוט מיט אים. - יעצט הייב אן דיין טאג נאכדעם, געדענק וויפיל טובות איך האב דיר שוין געטוהן צופרי, באצאל פאר דעם וואס איך האב געטוהן נאר דעם היינטיגן טאג אליין.

און ווען מ'רעכנט נאך וויפיל חסד השם דער אייבערשטער טוט בכלליות פאר יעדן מענטש, נאך דעם וואס ער איז אויפגעשטאנען צופרי, איבערן טאג, דער באשעפער איז אים ממציא זיין פרנסה, ער האט א שטוב ווי צו זיין, האסט קינדער און אייניקלעך, וויפיל דארף א איד דאנקען דעם אייבערשטן אויף דעם חסד וואס דער באשעפער האט מיט אים געטוהן. וואס ער באצאלט יא פאר'ן אייבערשטן, די ביסל מצוות וואס ער טוט, איז נישט קיין ערך אויף וויפיל חסד און טובה דער אייבערשטער האט געטוהן מיט איהם ביז אהער.

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך, דער אייבערשטער בעט פון דיר מאה. זאג מיר יעדן טאג הונדערט ברכות, און זיי דיר מתבונן הונדערט טובות וואס איך טו מיט דיר יעדן טאג, צענדליגער טובות וואס ס'גייט אדורך אויפן מענטש. מה יתאונן אדם חי,

בטובה ע"כ. ואם כן משה רבינו שנשמתו היתה תלויה בהקנה של אדם הראשון נפגם במדת הכרת הטוב. ואם כן שליחותו לעולם הזה הוא לתקן מדה זו שנפגם אצלו בחטא העץ הדעת, ולכן לא יתכן למשה לעשות דבר או חצי דבר הגובל במדה זו של כפיית הטובה, ולכן לא הכה היאור והעפר בשלש מכות הראשונות.

והוא מוסר השכל איך יש להזהר במדה זו, כי עבר כבר שמונים שנה מעת שהיאור הטיב לו בשעת לידתו, וקרוב לשבעים שנה משעת שטמנו בחול, ואף על פי כן לא נטה מטהו עליהם, הגם שהם דוממים ואין להם הרגש. ומכל שכן כמה הכרת הטוב מחוייב האדם לאבותיו ורבותיו שמטפלים עמו שנים רבות, ולחבריו שעשו לו טובות רבות, ולא להכשל במדה הגרועה של כפיית טובה.

ומדה גרועה זו היתה בפרעה, וכמו שנאמר (שמות א-ח) ויקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף, שלא הכיר טובה לזרעו על כל החסד שעשה עמהם יוסף, שהעשיר את ארצם בחכמתו ותבונתו. ואמרו במדרש (שמו"ר א-ח), היום אומר אשר לא ידע את יוסף, ולמחר הוא עתיד לומר לא ידעתי את ה' (שם ה-ב), אם מרגילין עצמו להיות כפוי טובה לבשר ודם, שוב נעשים כפויי טובה גם להקב"ה.

* * *

ס'איז היינט די יארצייט פונעם מהר"ם שיק, ס'שטייט אין מהר"ם שיק, מ'געפינט משה רבינו האט געזאגט פאר אידן, ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך (דברים י-יב), וואס בעט פון דיר דער אייבערשטער, נישט קיין גרויסע זאכן, כי אם ליראה את ה' אלקיך, האב מורא פונעם אייבערשטן, די גמרא (ברכות לג:) שטעלט זיך, אטו יראה מלתא זוטרתא, וואס זאגט ער כי אם ליראה את ה'. אויך דרשנ'ט די גמרא (מנחות מג:) פון דעם, אז א מענטש דארף מברך זיין יעדן טאג מאה ברכות, ועתה ישראל מה ה' אלקיך מעמך, מ"ה איז מאה, א מענטש דארף זאגן הונדערט ברכות יעדן טאג פאר'ן אייבערשטן.

האט דער הייליגער מהר"ם שיק געזאגט, אז די צוויי דרשות זענען פארבינדן. א מענטש שטייט אויף

דיו שהוא חי, גענוג אז ער לעבט, אז דו קענסט אטעמען, דארפסט נישט האבן קיין אקסעדזשין מאשין, און דו קענסט ארומגיין געזונט אויף די אייגענע פיס, וויפיל ביסטו שולדיג פאר'ן רבוש"ע צו דאנקען אויף דעם. ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך, אז די וועסט זיך צוגעוויינען צו די מאה ברכות, דו וועסט זיך צוגעוויינען דאנקען דעם אייבערשטן יעדן טאג אויף די חסד וואס ער טוט מיט דיר, וועט זיין מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה, וועט יראה זיין מילתא זותרתא, א קלייניגקייט. יראה איז נישט קיין מילתא זותרתא ווען דו זאגסט נישט פאר'ן רבוש"ע אז דו ביסט אים שולדיג. מ'לייגט דיר ארויף אן עול, דא גיי נישט, דא שטיי נישט, דא טאר איך נישט זעהן, דא טאר איך נישט אנקומען, דאס טאר איך נישט טוהן, אן עול ארויפגעלייגט, טאמער דו וועסט געדענקען אז אן דעם רבוש"ע וואלסטו זיך נישט געקענט בכלל רירן, נו פריי זיך אויף וואס דער אייבערשטער האט דיר געגעבן כח אז דו קענסט יא טוהן, ווי דער באשעפער איז דיר ממציא אלע דיינע צרכים וואס דו דארפסט האבן, דעמאלטס וועט זיין די יראה פאר'ן אייבערשטן א מילתא זותרתא.

ז מ'איז א כפוי טובה, ווערט דער מענטש נאכדעם א כפוי טובה פאר'ן אייבערשטן אויכעט. און דאס האט משה רבינו אונז געלערנט, תורה צוה לנו משה, א יעדע שורה אין די תורה"ק וואס משה רבינו האט אונז געגעבן איז א לימוד פאר א מענטש, אראפלערנען פון די פרשה, ס'איז געקומען שלאגן דעם יאור און שלאגן דעם עפר, משה רבינו קען דאס נישט טוהן, משה רבינו קען נישט טוהן א זאך וואס ס'זאל זיין א כפוי טובה פאר א דומם, וכל שכן צו זיין א כפוי טובה פאר א מענטש, און כל שכן זיין א כפוי טובה פאר'ן אייבערשטן. א איד דארף שטענדיג געדענקן דעם חסד השם וואס דער אייבערשטער טוט מיט אים, דאנקען דעם באשעפער אויף דעם חסד וואס ער טוט, און פרובירן וואס ער קען צוריק טוהן פאר'ן אייבערשטן אויף די טובות וואס דער אייבערשטער טוט מיט אים.

מ'רעדט דאך צו בחורים אין די יונגע יארן, עטץ האטסט נישט קיין השגה וואס דאס מיינט, א שאד אויף די יונגע יארן, ווען מ'וואלט געוויסט וואלט מען עס אנדערש אויסגענוצט. דאס בויט דעם מענטש וויאזוי

מ'וועט אויסקוקן שפעטער אין משך פונעם לעבן און נאכ'ן לעבן. וויאזוי ס'זאל זיין ווען ער וועט קומען לחיי העוה"ב, דאס לעבן פונעם מענטש איז דאך ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה, א איד איז אראפגעקומען אויף דעם עולם זיך צוגרייטן צו זיין לעבן אויף יענעם עולם, דאס איז דער פרודור, התקן עצמך בפרודור כדי שתכנס לטרקלין, צוצוגרייטן פאר א צווייטן עולם. ווען אונז וואלטן דאס געוויסט וואלט ווען אנדערש אויסגעקוקט די יונגע יארן. מ'וואלט נישט אנגעברענגט קיין צייט, מ'וואלט געזעצן און געלערענט, אויסגענוצט די צייט פאר עבודת השם, מ'וואלט געדאווענט אנדערש, די תפילות וואלטן געווען נישט נאר א זאך וואס מ'זאגט מיטן מויל, ס'וואלט געווען מעומקי דלבא פונעם טיפעניש פונעם הארץ.

די מדות טובות, ווענדט זיך דאך אין די יונגע יארן, אז מ'האט זיך אנגעזאפט גוטע מידות נעמט מען דאס מיט זיך אויף דעם גאנצן וועג פון שפעטער. אז מ'נוצט נישט אויס די יונגע יארן, וואס געשעט נאכדעם, מ'וואקסט אויס אן עם הארץ, א האלבער עם הארץ, א גאנצער עם הארץ, מ'שפירט נישט קיין טעם אין תורה, מ'שפירט נישט קיין טעם אין עבודת השם, און נאכדעם מ'דארף אויפשטעלן א שטוב, וואס פארא חינוך געט ער נאכדעם פאר זיינע קינדער, ער פארלירט ביידע עלמות.

און וואס בעהט מען פונעם מענטש, מקדיש זיין דריי יאר, פיר יאר, פינף יאר, מ'רעדט דאך פון די יונגע יארן ביז ווילאנג מ'האט חתונה. די ישיבה וואס געט אזויפיל געלעגעהייט פאר א בחור ער זאל קענען שטייגן, מ'שטעלט אים צו אלעס, ער האט נישט קיין שום דאגה אויף קיין שום דבר גשמי, ער דארף עסן, ער דארף א רעקל, ער דארף א קלייד, אלעס האט ער, מ'שטעלט אים צו ווי פאר א מלך, אלעס, מ'גרייט אים צו פרישטיג, מיטאג, נאכטמאל, מ'בעט אים נאר, נוץ אויס די צייט וואס דו האסט, שטייג אין תורה און עבודת השם, דו וועסט דאך זיין גליקלעך א גאנץ לעבן שפעטער, אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב.

מ'איז יונג און מ'פארשטייט נישט די חשיבות דערפון, און מ'נוצט עס אסאך מאל נישט אויס ווי ס'דארף

לך, האט ער אים געזאגט למחר, מארגן, האט משה געזאגט כדברך, מארגן וועט אוועקגיין די מכה. פרעגט דער פנים יפות וואס איז דער לשון 'כדברך', אזוי ווי דיינע רייד, ער וואלט געדארפט זאגן 'כן', וואס איז כדברך אזוי ווי דו זאגסט. ער זאגט על פי דרכו. ס'קען זיין אז דער פשט דערפון איז, מ'ווייסט אז דער טאג איז ביי א גוי אנדערש ווי ביי א איד. ביי אונז אידן הייבט זיך אן דער טאג ויהי ערב ויהי בקר, ס'הייבט זיך אן ביינאכט און נאכדעם קומט צופרי, ביי א גוי איז קודם יום און נאכדעם קומט לילה, קודם טאג און נאכדעם נאכט. אז מ'זאגט 'למחר' אויף מארגן, איז דער אפטייטש אנדערש ביי א איד ווי ביי א גוי, ביי א איד איז ביינאכט שוין למחר, די נאכט געהער דאך שוין צו דעם מארגנדיגן טאג, מוצ"ש קערט שוין צו זונטאג, זונטאג נאכט איז שוין מאנטיג, ביי א גוי איז למחר ערשט צופרי. פרעה האט געזאגט ער וויל מ'זאל אוועקנעמען די צפרדע למחר, איז דאך אין פרעה'ס קאפ למחר טייטש מארגן צופרי, ווען משה רבינו זאגט ווען אז יא, מארגן וועט אוועקגיין די מכה, וואלט דאך ביי משה געטייטשט למחר אנהייב פון די נאכט, ווייל ס'איז שוין ביי אים מחר, האט ער געזאגט ניין, ס'וועט נישט אוועקגיין לויט מיין מחר, נאר כדברך, ס'וועט זיין אזוי ווי דיינע ווערטער, אזוי ווי דיינ מחר אזוי וועט עס זיין.

דער אמת איז טאקע אזוי, אז ביי אידן איז קודם דא ערב און נאכדעם איז דא בוקר, און ביי א גוי איז פארקערט, קודם איז יום און נאכדעם איז לילה. אין יעדע זאך איז דא א לימוד וואס לערנט דעם מענטש, ביי אונז הייבט זיך אן די וועלט מיט לילה מיט נאכט. א פינסטער לעבן אויף דעם עולם, און נאכדעם קומט יום, א גליקלעך לעבן יום שכולו ארוך, א טאג וואס איז כולו יום, עוה"ב ווערט אנגערופן יום, עוה"ז ווערט אנגערופן לילה. ביי אונז הייבט זיך אן קודם לילה נאכדעם איז יום.

אבער אין דעם לעבן אליין איז אויך דא לילה און נאכדעם יום. די עבודה פון א איד קומט אן ביטער שווער, ס'איז פינסטער, א איד וויל אויסוואקסן אין תורה ער האט נסיונות אין זיין לעבן, אין יעדן פלאץ ווי ער רירט זיך, כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה. ס'זאגט זיך גרינג אויסצואוואקסן א ת"ח, אבער

צו זיין, ליידיט מען זיך אפ אלע יארן שפעטער. ער דארף א שידוך און ער טרעפט נישט קיין געהעריגע שידוך, ער דארף פרנסה און ער האט נישט קיין געהעריגע פרנסה וכדו'. ווען ער וואלט אויסגענוצט זיינע יונגע יארן און ער וואלט אויסגעשטיגן גרויס אין תורה און עבודת השם, א גליקליכער מענטש וואלט ער געווען בעוה"ז און כל שכן ווען ס'קומט נאך צו עוה"ב. מ'איז נאר יונג און מ'טראכט נישט דערפון. וויפיל מ'רעדט דערפון, אסאך מאל גייט עס אריין אין איין אויער און ס'גייט ארויס פון די צווייטע אויער. מ'איז זיך נישט מתבונן דערין.

מען האט היינט גערעדט איבערן טאג, שבת התועודות, יעדער האט ארויסגעברענגט אויף זיין אופן אויפצואוועקן א בחור. מיט וואס גייסטו אהיים פון דעם שבת, וואס וועסטו מיטנעמען, וואס האסטו געהערט דעם שבת, וואס האט דיר עפעס מעורר געווען דעם שבת, וואס נעמסטו מיט, איך וויל אהיים גיין אן אנדערער סארט בחור ווי פריער. קוק יעצט וואס דארף ביי דיר ווערן נאך בעסער. אויב עס איז נישט גוט געווען ביז יעצט, דארף ער אנהייבן צו ווערן גוט, וויסן כי הם חיינו ואורך ימינו, ס'איז נישטא קיין שענערע און בעסערע און גליקליכע זאך וואס א מענטש קען טוען פאר זיך ווי זיך מעמיק צו זיין אין תורה, אויסוואקסן א ת"ח א עובד השם.

תורה ווענדט זיך ביי יעדעם איינעם לויט וואס פארא כשרונות ער האט, אבער עבודה איז פאר יעדן איינעם געגעבן געווארן. א מויל האט יעדער איינער, דאווענען קען יעדער איינער, דינען דעם אייבערשטן קען יעדער איינער, ארבעטן אויף מידות טובות קען יעדער איינער, נישט קיין נפק"מ וואס פארא כשרונות ער האט דערויף, מ'דארף נאר וועלן, א רצון דארף מען האבן, טאמער האט מען א רצון קען מען דאך אזוי הויעך שטייגן. און דאס איז די עבודה פון די ימי הנעורים, די פאר יאר וואס מ'איז זוכה צו זיצן אין ביהמ"ד. מ'האט פריער גערעדט, ס'איז קדושת ארץ ישראל, אין יעדן ביהמ"ד איז דא קדושת ארץ ישראל, צו דערהייבן דעם מענטש ער זאל קענען שטייגן, דארף מען דאס אויסנוצן.

אין האב געזאגט די וואך, ביי די מכה פון צפרדע, פרעה האט געלאזט רופן משה רבינו, למתי אעתיר

שטאט, וואס גיי איך טוישן מיין לעבן אין די קומענדיגע וואך אנדערש וואס ס'איז געווען ביז יעצט.

אײך פארשטיי, וואס ס'איז אדורכגעגאנגען איז אדורכגעגאנגען, מ'קען נישט צוריק דרייען דעם זייגער, פון יעצט אן, א האלבער זמן איז נאך דא אין דעם זמן אליין, איך וועל מצליח זיין איין זמן וועל איך מצליח זיין אויך נאך א זמן מיט נאך א יאר. נעמען אויף זיך עול תורה, נישט אנברענגען קיין צייט. יעדע פרייע מינוט וואס מ'האט זיצן אין ביהמ"ד און לערנען, נעמען אויף זיך צו לערנען מסכתות, איבערצו'חזר'ן וואס מ'האט געלערנט, איין בלאט נאכן צווייטן בלאט, נעמענדיג די מסכת וואס מ'לערנט דאס יאר, איבער'חזר'ן מסכתות וואס מ'האט געלערנט פון פריער, נישט מותר זיין פון קיין תורה.

שובבי"ם צו לערנען שעות רצופות. איין שעה וואס מ'לערנט רצופות געט צו קדושה פאר א מענטש מער ווי צען שעה וואס מ'לערנט סתם אזוי, א יעדע זאך וואס קומט אן מיט א שוועריקייט, איז דער אור וואס ער באקומט נאכדעם, די דערהויבענקייט וואס ער באקומט נאכדעם, איז אסאך און אסאך גרעסער, דאס איז ביי איין שעה רצופות, און אז מ'לערנט צוויי שעה רצופות, נישט נאר אז מ'פארדינט נאך א שעה, צוויי שעה רצופות, נאר דאס איז אזוי ווי מ'האט געלערנט גאנצטע טעג, ווייל ס'איז אסאך שווערער צו לערנען צוויי שעה. און אז מ'איז זוכה צו לערנען דריי שעה רצופות, א גאנצע סדר לערנט מען רצופות, באקומט מען א געוואלדיגע אור, דריי שעה רצופות קען ער אסאך מאל פארדינען אזא לעכטיגקייט פונעם אייבערשטן וואס ס'וואלט אים גענומען אן אנדערס מאל א גאנצע וואך מ'זאל קענען צוקומען דערצו.

די ימי השובבי"ם, ס'איז דא א חבורה מ'זיצט און מ'לערנט שעות רצופות, מ'זאל זיך צושטעלן יעדער איינער דערצו, פילן אין זיך א סיפוק גליקלעך אז איך קען אויסנוצען מיינע בחורי'שע יארן איך זאל קענען שטייגן. יעדער זאל וויסן וואס איז טייטש הפסד מצוה כנגד שכרה, אז מ'שטעלט זיך נישט צו דערצו, איז ער בידיים מאבד זיין זיין לעבן, טוט מאבד זיין דאס גרויסקייט וויפיל מ'האט געקענט צוקומען דערצו. אסאך

ס'איז נישט אזוי גרינג, דארפסט אסאך און אסאך פלאגן, יעדע שורה גמרא איז פול מיט שווייס ביז מ'פארשטייט עס, און ביז מ'פארשטייט א תוס', איבערצו'חזר'ן א פרק איבערצו'חזר'ן א מסכת, ס'קומט נישט אן גרינג, ס'איז ביטער שווער ביז מ'קומט אן דערצו, ס'איז קודם לילה, אבער נאכדעם קומט יום, נאכדעם וואס ער קען א מסכת ווי גליקליך פילט ער זיך אז ער קען די מסכת, ער וועט קענען אי"ה צוויי מסכתות דריי מסכתות און אזוי ווייטער ביז מ'קען כל התורה כולה.

ביי אונז אידן איז קודם לילה, קודם איז פינסטער, אבער נאך די פינסטערניש קומט טאג, יעדע לילה וועט זיך ענדיגן מיט א יום, ביי אומות העולם איז די וועלט יום, ס'איז טאג גליקלעך, ער עסט און טרינקט, מ'האנדלט, מ'האט נישט קיין שום עול אויף זיך. אבער וואס האט ער פון דעם לעבן, נאכדעם הייבט זיך אן ביי אים די לילה. אונז אידן דארפן וויסן, ביי אונז איז דער סדר קודם קומט לילה און נאכדעם קומט יום. ס'איז טאקע שווער, מ'זאגט נישט אז ס'איז גרינג, עבודת השם קומט אן זייער שווער, צו שטייגן און זיין ערליך, די נסיונות וואס מ'דארף היינט דורכלעבן, אונזער לילה איז אסאך א טיפערער לילה ווי ס'איז אמאל געווען, נסיונות ווי מ'דרייט זיך און ווי מ'שטייט, ס'איז טאקע שווער, אבער דאס איז נאר א דורכגאנג, נאכדעם קומט טאג, און ס'איז כדאי אריינצולייגן דעם פלאג, אם אתה עושה כן אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב. אוודאי איז גרינגער נישט צו עסן פת במלח, און ס'איז אוודאי גרינגער צו שלאפן אין א גוטע בעט און אזוי ווייטער, ס'זאל נישט זיין קיין חיי צער תחיה, אבער דאס גייט אוועק, נאכדעם האט ער גארנישט פון זיין לעבן. אבער אם אתה עושה כן, דו פלאגסט זיך אויף תורה, דו ביסט מותר פון דיינ עסן פון דיינ שלאפן, מיטאג דארף נישט נעמען קיין שעה, מ'קען אפעסן אין צען מינוט און צוריקגיין אין ביהמ"ד לערנען. מיין שלאפן דארף נישט נעמען אזויפיל שעות, וויפיל איך דארף זיין אויסגערוהט, יעדער איינער לויט זיין מצב, איבעריגע צייט זיצט ער אין ביהמ"ד און ער לערנט, אשריך בעוה"ז דעמאלטס וועסטו זיין גליקליך, דעמאלטס וועט זיין טוב לך לעוה"ב, ס'גוט אויף די וועלט און גוט אויף יענע וועלט. דאס דארף מען זיך אריינעמען אין קאפ. מ'גייט אוועק פון אזא שבת, מ'גייט צוריק אין די

זעהן ער וועט שפירן אזא נאנטקייט צום אייבערשטן מיט יעדן ווארט וואס מ'זאגט ארויס. דאס איז די עבודה וואס פארלאנגט זיך פון אונז אין די יארן.

זאָל דער אייבערשטער געבן מ'זאל קענען שטייגן, גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך, יעדער וויל דאך זיין גוט, מ'וויל זיך נאר נישט פלאגן צו זיין גוט, אבער רצונינו לעשות רצונך, מ'וויל, דער אמת'דיגער רצון איז, מ'וויל זיין גוט, מ'דארף נאר בעטן פונעם אייבערשטן מ'זאל האבן די סייעתא דשמיא מ'זאל עס קענען מוציא זיין מן הכח אל הפועל, אויספירן מיט א אמת'דיגע תשוקה וואס ס'ליגט אינעם הארץ פונעם מענטש, שטייגן אין תורה און עבודת השם, אויסארבעטן די מידות, ווילאנג מ'איז יונג איז אסאך גרינגער צו טוישן א מדה ווי שפעטער. לערנען מוסר ספרים, יעדער וואס ער ווייסט אז ער איז געשלאגן דערין, יעדער איינער האט דאך עפעס אנדערש מיט וואס ער איז מער געשלאגן ווי א אנדערער, לערנען חסידישע ספרים, און אריינקוקן און מתבונן זיין וויאזוי מ'קען מתקן זיין די מידות כדי מ'זאל זיין א אדם השלם.

מ'גייע אוועק פון דעם שבת, מ'קומט אריין אין די שטאט, יעדער איינער ווילאנג מ'זיצט נאך אין דעם שבת, מיטנעמען א דבר טוב פון דעם שבת, אז מ'וועט זיך פירן אזוי ווייטער וועט מען האבן סייעתא דשמיא, ס'איז דאך שבת ראש חודש, ביידע זענען דאך געהויבענע טעג, זאל דער אייבערשטער געבן מ'זאל האבן א פרייליך און לעכטיגן חודש, א חודש פון ששון ושמחה, חיים שאין בהם בושה וכלימה, א לעבן וואס מ'זאל זיך נישט דארפן שעמען ווי אזוי מ'לעבט, חיים של תורה ויראת שמים, תורה און יראת השם זאל אונז באגלייטן שטענדיג, מ'ליינט דא די טעג פון יציאת מצרים, דאס איז דער מקור פון די גאולה העתידה, גלות של מצרים האט אין זיך כולל געווען אלע גלות'ן, און די גאולה פון מצרים איז כולל אלע גאולות, מ'זאל זוכה זיין בקרוב צו זעהן בנין ציון וירושלים בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

מאל איז מען א חוטא ומחטיא את הרבים, מען איז מחליש דעם כח פונעם רבים, נישט נאר אז ער פארדינט נישט דעם אור וואס ער האט געקענט האבן, ער פארלירט נאך וואס ער האט געהאט ביו יעצט וואס ער האט צוזאמגעקויפט פון פאר דעם, מיט איין גוטע הלצה וואס ער זאגט, מיט איין ווארט וואס טוט אפקילן, טוט מען אסאך מאל פארדארבן, נישט נאר זיך נאר א גאנצע רבים קען מען מיט דעם קאליע מאכן.

מ'זאָל וויסן די חשיבות פון די טעג, מ'זיצט און מ'לערנט שעות רצופות, אויסנוצן די צייט אויף צו לערנען. און בעיקר דאס דאווענען, צו דעם האט ער נישט קיין תירוץ. ס'איז נישטא קיין תירוץ פארוואס א בחור זאל נישט קענען דאווענען, צופרי אריינקומען אין ביהמ"ד מיט אן ערענסטקייט אויף זיין פלאץ, און נישט מפסיק זיין אינמיטן די תפילות, בשעת'ן דאווענען די שעה איז מען אין א אנדערע וועלט. טראכטן פון פירוש המילות, טראכטן פון גרויסקייט פונעם אייבערשטן, ווען מען איז זוכה דערצו אריינצוקומען אין א דאווענען, שפירט מען דאך שפעטער אזא טעם און סיפוק אינעם דאווענען מער ווי אלעם.

דער רבי ר' יונתן שרייבט, אז ער האט נישט אין זיין לעבן אזא חשוב'ערע שעה ווי די שעה וואס ער שטייט בתפלה פאר'ן אייבערשטן. דער הייליגער ר"ר יונתן וואס איז געווען אזא גדול בתורה און גדול בצדקות, און אזא חריף עצום, וואס ער איז געלעגן שטענדיג אין תורה, אלע זאכן זענען נישט געווען ביי אים שקול אקעגן די איין שעה וואס ער זיצט און דאווענט פאר'ן אייבערשטן, סיפוק הנפש וואס ער האט געהאט פון זיין דאווענען. יעדער קען צוקומען דערצו, מ'דארף זיך נאר געוויינען דערצו. אנהייבן מיט פירוש המילות, נישט אפכאפן דאס דאווענען אן דעם וואס מ'ווייסט וואס מ'רעדט, נעם א סידור'ל וואס איז דא פירוש המילות אויב ער קען נאך אליין נישט די טייטש, זיך צוגעוויינען, וויסן וואס מ'רעדט צום רבוש"ע. ווען ער וועט איבערטראכטן די ווערטער וואס ער זאגט, וועט ער

נתגב ע"י יודינו מוה"ר ר' שמואל דוב ווייל הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	נתגב ע"י יודינו מוה"ר ר' וואלף מארקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואו בתו למול טוב	נתגב ע"י יודינו מוה"ר ר' אליעזר קאלמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואו בתו למול טוב	נתגב ע"י יודינו מוה"ר ר' אברהם פתח בערקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואו בנו למול טוב
נתגב ע"י יודינו מוה"ר ר' בנימין דייטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	נתגב ע"י יודינו מוה"ר ר' שמעון ישראל חובין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	נתגב ע"י יודינו מוה"ר ר' משה יודא סאנדער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	נתגב ע"י יודינו מוה"ר ר' מרדכי וויינבערגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב